

שטח C: הסיפור שלא מוספר

הנשלים והסתירות
בנתוני האוכלוסין
של תושבי
יהודה ושומרון
מחקר השוואתי

תנועת רגבים (ע"ר)

תנועה ציבורית לשמירה על אדמות הלאום ועל נכסיו.

התנועה פועלת למניעת השתלטות לא חוקית על אדמות מדינה ולשמירה על כללי מנהל תקין בכל הנוגע למדיניות הקרקע של מדינת ישראל.

התנועה פועלת במישור הציבורי, הפרלמנטרי והמשפטי באמצעות פרסום מאמרים, דו"חות ציבוריים ומחקרים ונקיטת הליכים משפטיים.

פעילות זו נעשית כדי לקדם את מטרות התנועה ולהביא להשבת החזון הציוני למקומו המוביל בקביעת מדיניות היום-יום של מדינת ישראל.

החזון הציוני, בראייתה של תנועת רגבים, הוא בראש ובראשונה חזון יהודי בוטח ומאמין, אך בד בבד הוא גם חזון אנושי, צודק ומוסרי, שחלק מביטוייו הם הקפדה על טוהר מידות וכללי מנהל תקין.

כתיבה ומחקר: יונה אדמוני

מחלקת מחקר ותוכן: מוריה מיכאלי

ניהול פרויקט ומדיניות: אברהם בנימין

תאריך: אלול תשפ"ו, אוגוסט 2026

תוכן העניינים

4.	תקציר מנהלים
6.	מבוא: החשיבות האסטרטגית של נתוני אמת
6.	המפקד והמתודולוגיה
8.	האתגר הייחודי ביהודה ושומרון ובשטחי C
10.	פרק 1: סקירה היסטורית של מפקדי האוכלוסין ביהודה ושומרון
10.	העשורים הראשונים והמנהל האזרחי (1967-1995)
11.	עידן הסכמי אוסלו והעברת הסמכויות (1995-2026)
13.	פרק 2: "ערפל דמוגרפי" - הכשלים בנתונים הקיימים
14.	ליקויים בנתוני היסוד הישראליים
14.	חוסר מהימנות נתוני הרשות הפלסטינית
17.	חוסר מהימנות בנתוני האוכלוסיה בשטח C
18.	'מתודולוגיית הזליגה' של OCHA
21.	"פער המיליון" והדמוגרפים הישראליים
24.	פרק 3: המלצות לביצוע מפקד בשטח C
25.	התמודדות עם אתגרים ומתן תמריצים
25.	שימוש במודלים היברידיים מתקדמים
27.	סיכום
28.	נספח נתונים ומקורות
29.	א. מספר הערבים ביהודה ושומרון 1961 - 2023
30.	ב. מספר הערבים בשטח C, 2011 - 2023

תקציר מנהלים

נתונים דמוגרפיים מדויקים ומהימנים מהווים את התשתית המשמעותית ביותר לגיבוש מדיניות לאומית, תכנון אזרחי ושמירה על הבטחון הלאומי. נכון להיום, מדינת ישראל פועלת בתוך ערפל דמוגרפי בשטחי יהודה ושומרון בכלל, ובשטח C בפרט, בשל הסתמכות על אומדנים חלקיים, סותרים ומוטים פוליטית מצד הרשות הפלסטינית וארגונים בין לאומיים.

על אף, שבהתאם להסכמי אוסלו, מדינת ישראל נותרה בעלת הסמכויות המלאות על 'שטחי C', היא לא קיימה מפקד תושבים מקיף באזורים אלו, ואין גורם ישראלי רשמי שיודע לנקוב בנתוני אמת באשר לאוכלוסייה הערבית המתגוררת בכפרים ובמרחבים שתחת שליטה ישראלית מלאה.

נתוני הלמס"פ (למ"ס של הרשות הפלסטינית) אינם מבוססים כלל ועיקר ומלאים בכשלים כגון רישומים כפולים, אי גריעת נפטרים, התעלמות מהגירה שלילית ועוד. גם נתוני סוכנות OCHA של האו"ם סובלים מחוסר מהימנות מובהק, מאומדנים סותרים ומליקויים שונים, שמערערים כל נתון שיש בידינו בנוגע לאומדן האוכלוסייה הערבית המתגוררת בשטח C.

היעדר נתוני אמת פוגע ישירות ביכולת המשילות הישראלית. החל מהקצאת משאבים ותכנון תשתיות הולם, דרך גיבוש וקבלת החלטות בתחומי מדיניות שונים, ועד להיערכות מבצעית של צה"ל ומערכת הביטחון בשלל היבטים. למעשה ניתן לקבוע כי מדינת ישראל מתבססת על ניחושים מלומדים ולא על ידע מבוסס.

נייר עמדה זה מנתח את הכשלים המתודולוגיים המובנים בנתונים הקיימים ומדגיש כי הנתונים העוינים עליהם נשענת מדינת ישראל מהווים כלי ניגוח ומאבק מדיני מצד הרשות הפלסטינית. הוא מציג את מגמת המעבר לשימוש בנתונים מנהליים מחוסר ברירה ואת הלקונה שנוצרה מכך בדבר התחזיות הדמוגרפיות.

לאור ה"ערפל הדמוגרפי" ופערי הנתונים, ממליץ המחקר על קיום מפקד אוכלוסין ישראלי, ריבוני ומקיף לתושבים הערבים בשטח C, שישימש בסיס עובדתי מוצק לניהול המרחב.

המלצת הליבה היא אימוץ "מודל מפקד היברידי" - המשלב בין פקידה פיזית לכלים טכנולוגיים מתקדמים כגון חישה מרחוק, נתוני סלולר והצלבות סטטיסטיות, בהתאם לסטנדרט המקצועי המקובל כיום באזורי קונפליקט בעולם. כדי להתגבר על חוסר שיתוף פעולה מסיבות לאומניות או אידיאולוגיות, יש לגבות את המהלך במערכת של תמריצים אזרחיים וכלכליים, ולנהל באובייקטיביות ובסטנדרט מקצועי גבוה שיבטיח את לגיטימיות הנתונים בזירה הבינלאומית. עם השלמת המפקד, יוקם מערך מנהלי לעדכון דמוגרפי שוטף, אשר יבטיח למדינת ישראל "ריבונות מידע" רציפה וייתר את הצורך במפקדים דומים בעתיד הקרוב.

מבוא: החשיבות האסטרטגית של נתוני אמת

המפקד והמתודולוגיה

מפקד אוכלוסין הוא פרקטיקה שלטונית ותיקה, המושרשת בתולדות העמים ומובאת גם במקורות המקראיים¹, שמטרתה **אומדן של היקף האוכלוסייה ואיסוף נתונים סטטיסטיים חיוניים** אודותיה. קיימת הסכמה רחבה כי כל מדינה המתיימרת לפעול בכלי ניהול תקין, נדרשת לאסוף נתונים מהימנים ועדכניים אודות האוכלוסייה המתגוררת בתחומה. נתונים אלו אינם רק כלי סטטיסטי, אלא תשתית חיונית לקבלת החלטות מושכלת במגוון תחומי ליבה: תקציב וכלכלה, צבא ובטחון, חינוך, בריאות ורווחה, תשתיות, פיתוח ותעסוקה.²

ביצוע מפקד אוכלוסין הינו הליך מורכב הדורש משאבים כספיים, כוח אדם ומערכות טכנולוגיה. המפקד מתבצע לרוב בשלושה שלבים: תכנון, איסוף נתונים והפקת תוצאות, ובשיטות הכוללות ראיונות

1 ספר שמות פרק ל'; ספר במדבר, פרק א'; ספר במדבר, פרק כ"ו.

2 גם ארגונים בינלאומיים, גופי מחקר, ארגוני עובדים ומעסיקים, הסקטור העסקי, כלי תקשורת, סטודנטים ועוד עושים שימוש בנתונים אלו. ראו: פרופ' קרנית פלוג, נדב פורת הירש, "מדוע חשוב לשמור על עצמאות הלמ"ס ואילו סכנות טמונות בהתערבות המדינה בנתונים הרשמיים?", **המכון הישראלי לדמוקרטיה**, 27.4.23; יוסי להב, אליהו בן משה, בנימין לסמן, "מפקד האוכלוסין ככלי לאיסוף מידע סטטיסטי", קמיל פוקס ושאל בר לב (עורכים), **אמת וסקר**, (תל אביב 1998), עמ' 24-269, גם באתר הלמ"ס.

אישיים, דיווח עצמי מקוון ושימוש במאגרי מידע מנהליים ותצלומי אוויר. חשוב להדגיש כי חרף ההתקדמות המתודולוגית, המפקד מספק **אומדן מוסכם ואיכותי** ולא קביעה אבסולוטית³.

במרבית מדינות העולם נערך מפקד אוכלוסין פעם בעשור ובמספר מדינות כמו יפן, אוסטריה וקנדה נערך מפקד כל חמש שנים. בישראל התקיימו מפקדים בשנים 1948, 1961, 1972, 1983, 1995, 2008 ו- 2022.

במקרים שבהם איסוף נתונים ישיר אינו מתאפשר, משתמשים המומחים בשיטות מתמטיות וסטטיסטיות. בין מפקד למפקד, האומדנים מתעדכנים על בסיס הנתונים המתועדים במאגרי מידע של מרשם האוכלוסין; כגון לידות, פטירות והגירה רשומה⁴. בשנים האחרונות, כחלק מהרצון להפחית את הנטל על הציבור ולייעל את התהליך, חל מעבר לשיטת איסוף נתונים מתוך מאגרי מידע מנהליים בשילוב כלים ומודלים חדשניים (כפי שנעשה במדינות צפון אירופה ובישראל), המפחיתה את נטל ההשבה וחוסכת משאבים. למעשה כיום, מספר התושבים מתעדכן דרך נתוני הלידות, הפטירות וההגירה, והמפקד האחרון שנערך בישראל בשנת 2022 מהווה למעשה סקר רחב היקף בנושאים סטטיסטיים מגוונים⁵.

בנוסף למפקדי האוכלוסין שנערכו כאמור לעיל, נערכות בישראל תחזיות אוכלוסייה ארציות המציגות טווחים עתידיים לגודל האוכלוסייה והרכבה בהתבסס על הנחות פריזון, תמותה ומאזן הגירה⁶.

3 יוסי להב, אליהו בן משה, בנימין לסמן, "מפקד האוכלוסין ככלי לאיסוף מידע סטטיסטי", קמיל פוקס ושאל בר לב (עורכים), **אמת וסקר**, (תל אביב 1998), עמ' 24-269, גם באתר הלמ"ס.

4 דף "מפקד האוכלוסין- מהו" באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; דף, "מפקד האוכלוסין והדיוור", באתר **הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**; הודעה לעיתונות, "אוכלוסיית ישראל בפתחה של שנת 2024", **הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**, 28.12.2023; צוות גיאוגרפיה, "מדריך למורה: אדם וסביבה בעידן הגלובלי", מט"ח תשע"ג- 2012, 66-65.

5 יוסי להב, אליהו בן משה, בנימין לסמן, "מפקד האוכלוסין ככלי לאיסוף מידע סטטיסטי", קמיל פוקס ושאל בר לב (עורכים), **אמת וסקר**, (תל אביב 1998), עמ' 24-269, גם באתר הלמ"ס; אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מפקד האוכלוסין; תני גולדשטיין, "ריאיון" // "חייבים מידע זמין ואמין כדי שהעולם יתפקד. חייבים", **אתר זמן**, 13.3.22

6 אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תחזיות אוכלוסייה.

האתגר הייחודי ביהודה ושומרון ובשטחי C

בנוגע ליהודה ושומרון, המציאות המנהלית והביטחונית הופכת את חיוניותם של נתוני האמת לצורך אסטרטגי ראשון במעלה. בהתאם להסכמי אוסלו, למדינת ישראל שליטה **אזרחית וביטחונית מלאה** בשטחי C (המהווים כ- 62% מהאזור). ניהול החיים האזרחיים והתמודדות עם האתגרים הביטחוניים במרחב זה, מחייבים הכרה מעמיקה של נתוני האוכלוסייה, לרבות מגמות הגירה ומעבר.

היעדר נתונים מדויקים פוגע ישירות ביכולות הבאות:

- **תכנון ובטחון:** תכנון מערכי שליטה, מעברים, כניסת עובדים ומניעת טרור.
- **תשתיות ואכיפה:** תכנון תשתיות אזרחיות, מענה לצפיפות.
- **תהליכים מדיניים:** הנתונים הדמוגרפיים מהווים את הבסיס לניהול תהליכים מדיניים ארוכי טווח כגון קביעת גבולות, משא ומתן מדיני או החלת ריבונות.
- **סיוע הומניטרי:** קביעת צרכים מדויקת; הערכת יתר במקרה זה למשל, עלולה להביא להסטת סיוע הומניטרי מיותר ולנפילתו לידי ארגוני טרור כפי שהתרחש בעזה.

לסיכום:

מדינת ישראל היא האחראית הריבונית הבלעדית על תושבי שטחי C ביהודה ושומרון. על מנת שתוכל לבצע תכנון ראוי של תקציבים, פיתוח וחינוך, **חובה כי יהיו בידיה נתוני אמת** ולא 'ניחושים מלומדים' או אומדנים המוטים פוליטית על ידי גורמים חיצוניים⁷. יש לציין כי

7 כך למשל טענתם של חברי יוזמת ז'נבה המעוניינים בהקמת מדינה פלסטינית ביהודה ושומרון הינה שמבחינה דמוגרפית במרחב שבין הים לבין הירדן, יש כמות שווה של יהודים וערבים, באופן המחייב הפרדות מהערבים כדי לשמור על מדינת ישראל כמדינה יהודית. ראו: אסף ישי, "זה לא הדמוגרפיה. זה השקר", **אתר הביטחוניסטים**, 31.10.22. בדומה, בספטמבר 2022, קובי אלירז סבר שכאשר באים לשקול החלת ריבונות מלאה על כלל שטחי יו"ש אין מנוס מלקחת בחשבון את הנתונים לפיהם ביו"ש מתגוררים כ-2 מיליון פלסטינים והתווספותם ל-2 מיליון אזרחי ישראל הלא-יהודים (רובם ערבים) תביא את מדינת ישראל למאזן גבולי מאד, לדבריו, של כ-7.5 מיליון יהודים לעומת כ-4 מיליון ערבים. קובי אלירז, "מדיניות אלטרנטיבית ביהודה ושומרון", **השילוח גיליון 31**, ספטמבר 2022.

מסמך זה והמלצותיו עוסקים בנתונייהם של המתגוררים **בפועל** בשטח, להבדיל מנתונייהם של **הרשומים** כתושבי השטח במרשם האוכלוסין הפלסטיני. זאת בשל פערים בין הנתונים: מחד, ישנם תושבים הגרים בשטח אך אינם רשומים ככאלה במרשם האוכלוסין, ומאידך ישנם הרשומים כתושבים באיזור, למרות שבפועל אינם מתגוררים ביהודה ושומרון כלל⁸.

8 דברי סא"ל אייל זאבי בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016. לפי "המוקד להגנת הפרט", ביו"ש חיים בפועל אלפי אנשים ללא מעמד מוסדר במרשם התושבים.

פרק 1: סקירה היסטורית של מפקדי האוכלוסין ביהודה ושומרון

העשורים הראשונים והמנהל האזרחי (1967-1995)

בספטמבר 1967, חודשים ספורים לאחר תום מלחמת ששת הימים, ערכה מדינת ישראל מפקד אוכלוסין מקיף ביהודה ושומרון, מזרח ירושלים, רמת הגולן ועזה⁹. כדי להבטיח דיוק מירבי ולמנוע כפילויות, בוצע המפקד תחת עוצר זמני והתבסס על פקידה ישירה מבית לבית. ביהודה ושומרון נספרו אז כ-600,000 נפשות ובמזרח ירושלים 65,857 נפשות.

ממצאי המפקד חשפו כי אומדני האוכלוסייה שקדמו למלחמה (כמו אלה של הממשל המצרי בעזה) היו מנופחים בשיעור של כ-22%, בין היתר, בשל רישום חסר של פטירות.

מאז מלחמת ששת הימים ועד להקמת האוטונומיה בשליטת הרשות הפלסטינית (להלן - הרש"פ), היה הלמ"ס הישראלי הגוף האחראי על הרישום הדמוגרפי, כאשר האומדנים התבססו על נתוני 1967 בתוספת

9 עידן סימון, החדשות, "המפקד נחשף: כמה פלסטינים חיו בשטחים ב-1967?" רשת 13, 18.5.17, וראו גם מסמכי המפקד עצמו באתר ארכיון המדינה, למשל: <https://search.archives.gov.il/search/0b07170680f9720e> ; <https://search.archives.gov.il/search/0b0717068053d587>

נתוני ריבוי טבעי ומאזן הגירה.

מספר היילודים החדשים התבסס על הודעות לידה שהוצאו על ידי לשכות הבריאות הנפתיות, והחל משנת 1982 על ידי לשכות מרשם התושבים, בהסתמך על דיווחי מרכזים רפואיים, המיילדות והמשפחות עצמן. כמובן, תוך הסתייגות כי ייתכן חסר ברישום הלידות, בעיקר כשהיילוד נולד בבית ונפטר בימיו הראשונים לחייו. עקב הרישום החלקי של הפטריות - מרכיב הפטריות התבסס על הערכות באמצעות מודלים דמוגרפיים, ומאזן ההגירה חושב כהפרש בין מספר התושבים היוצאים לבין מספר התושבים הנכנסים. הדבר כולל איחוד משפחות ורישום ילדי תושבים שנולדו בחוץ לארץ ובאו לגור באזורים אלו, על בסיס הנתונים שהתקבלו מתחנות ביקורת הגבולות, ממשרד הביטחון וממשרד הפנים.

על פי דברי ההסבר בשנתוני הלמ"ס, איכות הנתונים החלה להישחק משמעותית החל משנת 1988 עם פרוץ האינתיפאדה הראשונה.¹⁰

עידן הסכמי אוסלו והעברת הסמכויות (1995-2026)

במסגרת הסכמי אוסלו ב' (1995), הועברה האחריות לניהול השוטף של מרשם האוכלוסין לידי הרשות הפלסטינית. הרשות קיבלה את הסמכות לרשום לידות, פטריות, ושינויי מען פנימיים בתוך שטחי איו"ש, ולהנפיק תעודות זהות ומסמכי נסיעה. במקביל, הוקמה הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (PCBS - להלן - הלמס"פ), שמצידה ערכה מפקדים בשנים 1997, 2007, ו-2017.¹¹

למרות העברת הסמכויות, מדינת ישראל שימרה בידה באופן עקרוני את ה"שליטה העליונה" על מרשם האוכלוסין; הרשות מחויבת להעביר לישראל עדכונים שוטפים, וישראל מחזיקה בהעתק מלא של המרשם

10 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "יהודה, שומרון וחבל עזה - שנתון סטטיסטי לישראל 1996 - מספר 47".

11 בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' וויז "פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה", עיונים בביטחון המזה"ת מס' 65; יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.

המהווה את הבסיס המשפטי לזיהוי ותנועה במעברים. כמו כן, ישראל מחזיקה בבלעדיות בסמכות לאשר שינויי סטטוס מהותיים כגון מרשם 'תושבים חדשים' (מתוקף הגירה), איחוד משפחות והנפקת אשרות כניסה. חשוב לציין כי גופי הפקידות והביטחון בישראל אינם מכירים בתעודות זהות של הרשות הפלסטינית, אלא אם הנתונים בהן תואמים את הרישום המוחזק בידי ישראל. לפיכך, לצורך הבטחת תוקפן המעשי של התעודות, הרשות הפלסטינית מנפיקה אותן רק לאחר קבלת אישור מוקדם מישראל.¹²

יצוין כי תושבי מזרח ירושלים המחזיקים במעמד תושבות במדינת ישראל, לא אמורים להיכלל במרשם האוכלוסין הפלסטיני, אלא תחת מרשם האוכלוסין הישראלי.¹³ אך כפי שנראה להלן, הלמס"פ מונה אף הוא את מספרם של תושבי מזרחי ירושלים, ובכך נוצר כפל נתונים.

לקונה מרכזית נוספת נובעת מכך שהמרשם מהלמס"פ המועבר לישראל כולל אמנם את תושבי שטח C, אך הוא אינו כולל פילוח לפי סיווג השטחים (A, B ו-C) ולכן חסרים נתונים רשמיים באשר להיקף האוכלוסייה בשטח C.¹⁴ מצב זה יוצר תלות בנתונים המסולפים המועברים מהרשות כפי שיפורט להלן.

12 ביל ואן אוסוולד, "שכח ממנו, הוא לא כאן", שליטת ישראל במעמד התושבות של הפלסטינים בגדה המערבית וברצועת עזה, Human Rights Watch, פברואר 2012

13 הסכם ביניים ישראלי-פלסטיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה (אוסלו ב') 1995, ובפרט בנספח III Protocol Concerning Civil Affairs, סעיף 28 "Population Registry and Documentation"; בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' וויז "פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה", עיונים בביטחון המזה"ת מס' 65; צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמורטיץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019

14 דברי סא"ל אייל זאבי, רע"ן אג"ם במנהל האזרחי ואבי גור ארי, קמ"ט ממשל אוכלוסין במנהל האזרחי בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והביטחון) מיום 7 ביוני 2016.

פרק 2: "ערפל דמוגרפי" - הכשלים בנתונים הקיימים

כאמור, המציאות הנוכחית ביהודה ושומרון מתאפיינת בחוסר וודאות באשר למספרם הכולל של התושבים הערביים, ובמיוחד אלו המתגוררים בשטח C. מצב זה נובע מהסתמכות על נתונים שאינם מהימנים, או לוקים בכשלים מתודולוגיים מובנים.

לכאורה ניתן היה לחשוב שאפשר להתבסס על הנתונים המנהליים המועברים מהרשות הפלסטינית באמצעות מעקב אחרי לידות, פטירות והגירה¹⁵, ולחלופין, לגבש תחזיות דמוגרפיות צופות פני עתיד, או אומדנים סטטיסטיים המבוססים על הנחות יסוד בנוגע לשיעורי גידול האוכלוסייה. אולם, במדינת ישראל שורר ספק מהותי באשר למהימנות נתוני היסוד עצמם.

במהלך השנים, ניסו דמוגרפים שונים להעריך עצמאית את היקף האוכלוסייה, מה שהסתיים בפערים עצומים בין ההערכות השונות. להלן הכשלים שעומדים בבסיס הניסיון:

15 בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' וויז "פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה", **מרכז בגין - סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים אוניברסיטת בר אילן, עיונים בביטחון המזה"ת** מס' 65. לדברי הכותבים, בעוד שמחקרם מתבסס על נתוני יסוד מאומתים שנבחנו אוכלוסייה בקפדנות, מחקרים דמוגרפים אחרים עושים שימוש בשיטה אחרת לפיה מדי שנה וכדי להגיע לאומדן מעודכן, מחילים על בסיס הנתונים הקיים הנחות שונות לא מדויקות ולא מעודכנות בקשר לגידול האוכלוסייה. אם נתוני היסוד או ההנחות אינם מדויקים התוצאות שיתקלו תהינה לקויות, ומשנה לשנה יתרחבו השגיאות בהנחות היסוד לגבי היקף האוכלוסייה.

ליקויים בנתוני היסוד הישראליים

נתוני היסוד הישראליים כוללים את נתוני מפקד 1967 והנתונים שנאספו מאז על ידי הלמ"ס, וההערכות השנתיות שביצע הלמ"ס עד להעברת הסמכויות לידי הרשות הפלסטינית בשנת 1995. אולם נתונים אלו לוקים בחוסר מהימנות מכמה טעמים: ראשית, ובאופן טבעי, בשל הזמן הניכר מאז עריכת מפקד 1967. שנית, על פי דו"חות הלמ"ס הישראלי, מאז פרוץ האינתיפאדה הראשונה בשנת 1988 ישנם קשיים באיסוף הנתונים הסטטיסטיים, ולפיכך איכות הנתונים שהתקבלו נמוכה בחלק מהסדרות¹⁶. לבסוף בשל הפער המובהק שהתגלה בין אומדני הלמ"ס הישראלי לסוף 1996 לבין ממצאי מפקד האוכלוסין הפלסטיני שבוצע בשנת 1997, כפי שיפורט בהמשך. פער זה אמנם מערער את אמינות נתוני המפקד הפלסטיני, אך בה בעת הוא מטיל ספק בתקפות הערכותיה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הישראלית באותה התקופה.

חוסר מהימנות נתוני הרשות הפלסטינית

נתוני הרשות הפלסטינית - אשר לכאורה היו עשויים לשמש כ"נתוני יסוד" או כמקור נתונים מנהלי מתעדכן - אינם נחשבים למהימנים. מדינת ישראל אינה מכירה בממצאים המתפרסמים על ידי הלמס"פ, וזאת בשל מחלוקות מתודולוגיות והטלת ספק באמינות הדיווחים¹⁷. ביצוע המפקד שערכה הרש"פ בשנת 1997 וממצאיו (1,873,476 תושבים ערבים ביהודה ושומרון), נתפסו ככלי נשק מדיני ופסיכולוג במאבקה נגד מדינת ישראל. עיתון הניו יורק טיימס ציטט את מנהל הלמס"פ דאז, ד"ר חסן אבו ליבדה, בתיאור המפקד: "לדעתי, זה חשוב לא פחות מאשר האינתיפאדה. זאת האינתיפאדה האזרחית"¹⁸.

16 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "יהודה, שומרון וחבל עזה - שנתון סטטיסטי לישראל 1996 - מספר 47".

17 "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021, ה"ש 5

18 Joel Greenberg, "Palestinian Census Ignites Controversy Over Jerusalem", 11.12.1997, nytimes.

הדמוגרף יעקב פייטלסון¹⁹ ודמוגרפים נוספים מצביעים על מספר כשלים בנתוני הרשות הפלסטינית בכלל ובנתוני המפקד הפלסטיני משנת 1997 בפרט²⁰:

1. **רישום לידות לקוי ואי גריעת נפטרים:** קיים פער של כ- 20% בין רישום הילודים לבין מספר הנרשמים לכיתה א'²¹, ובנוסף, נתוני הרשות הפלסטינית כוללים גם נפטרים, לעיתים לצורך המשך קבלת סיוע מאונר"א שהגיע לנפטר בעודו בחייו. כך, בשנת 2007 המרשם הפלסטיני תיעד אנשים שנולדו ב-1840 וב-1845 כאנשים חיים.²²

2. **רישומים כפולים:** נתוני הרשות הפלסטינית כללו גם את **ערביי מזרח ירושלים**, (כ-200,000) אשר לפי הסכם אוסלו כפופים ורשומים במרשם הישראלי, ובנוסף - כ-130,000 ערביי יהודה, שומרון וחבל עזה, שבשנים 1994-2002 קיבלו מעמד **תושב קבע בישראל** מתוקף איחוד משפחות.

3. **התעלמות מהגירה שלילית ורישום תושבים המתגוררים בפועל בחו"ל:** מפקד הלמס"פ 2007 כלל למעלה מ-325,000 מהגרים ששהו מחוץ ליו"ש מעל שנה, או ילדי תושבים המתגוררים בפועל בחו"ל. נתונים אלה אינם קבילים בסטנדרטים המקובלים באו"ם²³.

עוד נמצא, כי נתוני הרש"פ אינם הגיוניים באופן השוואתי בהיבטים הבאים:

19 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.

20 ראו גם בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' וויז "פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה", מרכז בגין - סאדאט (בס"א) למחקרים אסטרטגיים אוניברסיטת בר אילן, עיונים בבטחון המזה"ת מס' 65. במסמך זה השתתף גם צוות מחקר ישראלי שכלל את הדמוגרף יורם אטינגר; קובי אלירז, "מדיניות אלטרנטיבית ביהודה ושומרון", השילוח גיליון 31, ספטמבר 2022, ה"ש 8.

21 כעולה מהדיון בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016.

22 דבריו של הדמוגרף יורם אטינגר בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016.

23 דברי סא"ל אייל זאבי - רע"ן אג"מ במנהל האזרחי באיו"ש שהעריך כי כל שנה כ- 15,000 ערבים מגיעים מחו"ל לרשום את ילדיהם ביו"ש. דיון בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016.

א. **מסקנת ההשוואה בין אומדני הלמ"ס הישראלי מסוף שנת 1996 בדבר 1,238,000 תושבים ערבים ביהודה ושומרון באותה עת (אומדנים שהתבססו על המפקד המלא שנערך בשנת 1967 ועל הנתונים שנאספו מאז), לבין ממצאי מפקד הלמס"פ שנערך בשנת 1997 בדבר 1,873,476 תושבים ערבים ביהודה ושומרון, היא שקיים גידול שנתי חריג של 635,476 תושבים, (הגבוה ב-48.6% מהנתון של הלמ"ס לסוף שנת 1996)²⁴. זהו גידול בלתי סביר המערים קשיים הן על אמינות האומדנים הישראליים דאז והן על נתוני הרש"פ.**

ב. **השוואה בין גידול האוכלוסייה הערבית לגידול האוכלוסייה היהודית:** לפי חישובי הלמס"פ ונתוני האו"ם, האוכלוסייה הערבית גדלה במרוצת שנות התשעים פי שניים בתוך 10 שנים, וב 19%- יותר משיעור הגידול של האוכלוסייה היהודית באותן שנים שהיו ברוכות בעלייה מברית המועצות לשעבר. במושגים של ריבוי טבעי מדובר ב- 7% לשנה, שהינו שיעור צמיחה בדיוני.

ג. **השוואה בין תחזיות הלמס"פ לבין המציאות בפועל:** בין השנים 1997 ל- 2004, תחזיות המודל של הלמס"פ בנוגע לריבוי טבעי והגירה לא התממשו. נרשמו פחות לידות מהצפוי, ההגירה היוצאת הייתה גדולה מהצפי וההגירה הנכנסת הייתה קטנה מהצפי.

ד. נתוני הרשות הפלסטינית מאופיינים בחוסר עקביות ובסתירות החוזרות על עצמן. לדוגמה, היקף האוכלוסייה ביהודה ושומרון וחבל עזה בשנת 2007 היה גדול ב-0.8% בלבד מזה שבשנת 2003 וזהו להיקף בשנת 2005.

בנוסף, נתוני הרשות הפלסטינית עצמם מוצגים על ידי מקורות שונים בצורה שונה, באופן המטיל ספק נוסף באמינות נתוני הרש"פ. כך למשל עלה מנתוני הרשות הפלסטינית לשנת 1997: בעוד הדמוגרף פייטלסון, ה-JVL (Jewish Virtual Library) וה-ONE Magazine, מצטטים נתון של הלמס"פ על 1,873,476 ערבים ביו"ש (או 1,663,267 לא כולל תושבי מזרח ירושלים), ארגון IPCC, והאתר "World Population Review" (המציג עצמו כאתר עצמאי שמטרתו להנגיש

24 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.

נתונים דמוגרפים)²⁵, מציגים נתון שונה, המיוחס אף הוא ללמס"פ, של 1,787,562 ערבים ביו"ש.

כך גם בשנת 2007: פייטלסון²⁶ הציג נתון של 2,350,583 ואילו "שלום עכשיו"²⁷ הציגו נתון של 2,264,000 תושבים ערבים ביו"ש. בשנת 2021, משרד המודיעין - אגף המחקר²⁸ הציג נתון של 3.05 מיליון (כהערכה מחמירה של הרשות הפלסטינית), האתר "World Population Review"²⁹, הציג נתון של 3,120,448 תושבים ערבים ביו"ש.

חוסר מהימנות בנתוני האוכלוסיה בשטח C

העדר המהימנות בנתוני הרשות הפלסטינית בולט במיוחד בהקשר של האוכלוסייה הערבית בשטח C ועל רקע אומדנים שונים של גופים אחרים. בשנת 2021 הלמס"פ העריכה את מספר התושבים הערבים המתגוררים בשטח C ב-297,000³⁰. נתון זה שונה מהערכת מערכת הבטחון הישראלית מאותה שנה כי מספר הערבים המתגוררים בשטח C עמד על 230,000³¹ איש, או מהערכת סוכנות OCHA של האו"ם כי כבר

²⁵ IPCC, October 2024, [Palestine Demographic Profile Reality and Future scenarios](#) אתר [World Population Review](#), (המציג עצמו כאתר עצמאי שאינו שייך לממשל, לאו"ם ולא לארגון ממשלתי בינלאומי, אלא כפרויקט מסחרי רווחי שמטרתו להנגיש נתונים דמוגרפיים וסטטיסטיקה על אוכלוסיית העולם בצורה קלה להבנה עם גרפים, טבלאות ומפות)

²⁶ יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.

²⁷ "ההתנחלויות בגדה המערבית - עובדות ומספרים", אתר שלום עכשיו, 1.6.09.

²⁸ "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה הערכה מחמירה של הלמ"ס הפלסטיני.

²⁹ באתר [World Population Review](#).

³⁰ המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה הערכה מחמירה של הלמ"ס הפלסטיני.

³¹ "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. בדוח זה נאמר עוד כי לפי הערכות שונות, כ-27,000 מתושבי הרש"פ הערבים בשטחי C הינם בדואים, וקצב גידול האוכלוסיה מוערך על ידי הלמ"ס הפלסטיני בכ- 2.5% שנתי בממוצע. על פי דוח זה, אוכלוסיה זו מתגוררת בכ- 532 נקודות התיישבות, כולל כ-180 ישובים שכל שטחם רק בשטח C (כ- 25 עיירות

ביוני 2017 התגוררו כ-298,000³² תושבים ערבים בשטח C.

חוסר הוודאות אודות היקף אוכלוסיית שטח C³³ הנובע מהפער בין האומדנים השונים (הנעים בין כ-230,000 בשנת 2017³⁴, דרך כ-180,000 נפשות בשנת 2022³⁵, ועד לאומדן האו"ם העומד על 377,000 נפשות בשנת 2023.³⁶) מחריף שבעתיים נוכח מתודולוגיית הספירה של OCHA המקשה על קביעת אומדן אובייקטיבי, לא כל שכן, נתון מדויק.³⁷

מתודולוגיית הזליגה של OCHA

סוכנות OCHA של האו"ם (הסוכנות לתיאום עניינים הומניטריים), משתמשת בשיטת ספירה המנפחת את הנתונים באופן מלאכותי: היא מונה כתושבי 'שטח C' גם את תושביהם של כפרים הממוקמים בשטחי A ו-B במידה וחלק משטחם הבנוי משתרע לתוך שטח C.

מתודולוגיה זו מייצרת הטיה מחושבת היטב העולה בקנה אחד עם "תוכנית פימד" להשתלטות דה-פקטו על שטחי C באמצעות זליגה מכוונת של בניה בלתי חוקית משטחי A ו-B. לדוגמא: האו"ם מימן הקמת כבישים ותשתיות באזור C מחוץ לכפר א-דיכ המצוי בשטח B במטרה להקל על "הרחבת" הכפר לתוך שטח C וליצור חסימה גיאוגרפית סביב הישוב היהודי פדואל. ספירת OCHA שהגדירה את כל אוכלוסיית כפר א-דיכ, ככזו המתגוררת בשטח C, הינה מצג שווא שנועד לשרת את תוכנית פימד להשתלטות על שטחי C ולהבטיח הזרמת משאבים

גדולות יחסית). לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה אומדן מקל של משרד הבטחון.

32 ליתר דיוק: 297,986 איש. ראו: <https://public-tableau.com/app/profile/ocha-opt/viz/VPP2013MMay21N-Basic24/DashBasic>

33 ועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016.

34 דברי שר הביטחון דאז, אביגדור ליברמן: "אנחנו אחראים על כל שטחי C, שבהם חיים גם 230 אלף פלסטינים", מתוך: יובל קרני ואלישע בן קימון, "הקרב על קלקיליה", אתר ידיעות אחרונות, 22.6.17.

35 קובי אלירז, "מדיניות אלטרנטיבית ביהודה ושומרון", השילוח גיליון 31, ספטמבר 2022. לא ברור על מה מתבסס נתון זה.

36 OCHA, "HUMANITARIAN NEEDS OVERVIEW 2023", OPT SUMMARY

37 לאומדנים נוספים ראו נתונים ומקורות המצורפים כנספח למסמך זה.

נוספים מהאו"ם, האיחוד האירופאי וארגונים בינלאומיים אחרים.

בחינת השתלשלות האומדנים לאורך השנים מחזקת טענה זו: באוגוסט 2011 משרד האו"ם (OCHA) העריך את האוכלוסייה הערבית בשטח C בכ-150,000 נפשות, תוך ציון כי רק שליש מהם מתגוררים ביישובים הממוקמים בשלמותם בשטח C, בעוד ששני שלישים מתגוררים ביישובים המפוצלים בין שטח C לשטחי A או B.³⁸ בינואר 2013 חזר הארגון על הערכה של כ-150,000 תושבים ערבים בשטח C ב-542 יישובים וטען כי "281 מתוכם ממוקמים במלואם או ברובם (50% או יותר משטחן הבנוי) בשטח C".³⁹

במרץ 2014 ביצע ארגון OCHA "הערכה מחודשת"⁴⁰ שהביאה לכמעט הכפלת הנתון לכדי 297,900-300,000 נפשות, הפעם ב כ-532 יישובים, תוך טענה כי 241 מהם (כ-45% מהיישובים) ממוקמים באופן מלא בשטח C. מניתוח של הערכה זו עולה כי ביישובים אלו מתגוררים 67,016 נפשות בלבד, משמע רק כ-22% מהנספרים מתגוררים בוודאות בשטח C. בנוסף, 51 יישובים - המונים 55,018 אנשים (כ-18%

38 OCHA special focus - Report "Displacement and Insecurity in Area C of the West Bank", August 2011

39 OCHA, "AREA C OF THE WEST BANK: KEY HUMANITARIAN CONCERNS", January 2013

40 OCHA, "In the Spotlight: Area C Vulnerability Profile"

2. PERCENTAGE OF BUILT-UP AREA IN AREA C

Area C %	Residential Areas	Estimated Residents
Less than 50%	240	175,866
50 - 99%	51	55,018
100%	241	67,016
Grand Total	532	297,900

על פי מסמך זה, נתוני OCHA הראשונים נאספו כבר בקיץ 2013. נתוני OCHA מצגים ב"לוח דיגיטלי" שפורסם לראשונה ב 13.1.2015 ולאחרונה ב 20.9.2017: <https://public.tableau.com/app/profile/ocha-opt/viz/VPP2013MMay21N-Basic24/DashBasic>

מהתושבים) ממוקמים ברובם בשטח C, בעוד שרוב שטחם של יתר 240 הישובים - המונים 175,866 תושבים מצוי בשטח A או B. מכאן שעבור כ-78% מהנספרים (למעלה מ-232,000 איש), לא ניתן לקבוע בוודאות אם הם אכן מתגוררים בשטח C, ממצא המערער את אמינות ספירת OCHA.

על הנתון של כ-300,000 נפשות חוזרים בדיווחיהם שוב ושוב ארגון OCHA, וכן האיחוד האירופאי והלמס"פ עד שנת 2021, **ללא שינוי**, באופן שמערער את מהימנות הדיווחים. נתונים של גופים בינלאומיים נוספים משנת 2013 ואילך מחלישים אף הם את מהימנות הדיווחים של OCHA. כך למשל, **הבנק העולמי** העריך את היקף האוכלוסייה הערבית בשטח C ב-180,000 איש. הערכת הבנק העולמי התבססה על נתוני עמותת "במקום- מתכננים למען זכויות תכנון" הישראלית, תוך הסתייגות באשר לדיוק הנתונים עקב העדר מידע על התפלגות האוכלוסייה בין שטח C לשטחי A ו-B.⁴¹ בשנת 2015 מכון המחקר הערבי Applied Research Institute - Jerusalem (ARIJ) נקב בנתון של כמעט 242,000 ערבים בשטח C.⁴²

לסיכום: ניכר כי בכל הנוגע למספר התושבים הערבים בשטח C, מהימנות נתוני הרש"פ נמוכה במיוחד, ורמת אי הוודאות של מדינת ישראל באשר לנתון זה גבוהה אף יותר מאי הוודאות הקיימת לגבי נתוני האוכלוסייה הערבית ביהודה ושומרון בכללותם. העדר המהימנות והכשלים הרבים העולים מנתוני האו"ם והלמס"פ מעידים כי לא ניתן להסתמך גם על נתוני מתפ"ש והמנהל האזרחי, המושתתים על נתוני הרש"פ.

"פער המיליון" והדמוגרפים הישראלים

Orhan Niksic, Nur Nasser Eddin, and Massimiliano Cali, "Area C and the Future of the Palestinian Economy", A WORLD BANK STUDY, The World Bank, Washington, D-C, 2014, pg. 26, 43, 59, 76, Foot notes 5, 42

42 כך לפי דוח של האו"ם UN-HABITAT, משנת 2015 (שמומן בסיוע ממשלת בריטניה): UN-Habitat, Palestine, "Spatial Planning in Area C of the Israeli occupied West Bank of the Palestinian territory Report of an International Advisory Board" May 2015

חוסר מהימנות נתוני היסוד ונתוני הרש"פ, והיעדר נתוני אמת הובילו דמוגרפים בישראל לבצע הערכות עצמאיות של היקף האוכלוסיה הערבית ביהודה ושומרון תוך התבססות על מגוון נתונים ומקורות מידע. הערכות אלו הסתיימו במחלוקת בקרב הדמוגרפים המכונה "פער המיליון":

- גישת מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (בס"א) גורסת כי מהסיבות שצוינו לעיל יש להפחית כמיליון ורבע איש ממניין הלמס"פ.⁴³

- דמוגרפים נוספים סבורים כי מדובר בהפחתה מוגזמת ובהסתמך על נתוני הדמוגרף סרג'ו דלה-פרגולה, ניתן להפחית כחצי מיליון איש מהמניין.⁴⁴

- יורם אטינגר מאידך, גורס כי לעומת ההערכות של דלה-פרגולה העומדות על 2.4 מיליון נפש בתחילת שנת 2015⁴⁵, האומדן הנכון נע סביב 1.75 מיליון נפש בלבד באותה השנה.⁴⁶

רשימת נתונים והערכות של דמוגרפים וגורמים נוספים בארץ ובעולם לאורך השנים, בנוגע למספר התושבים הערבים ביהודה ושומרון ובשטח C בפרט, לאורך השנים, מצורפת כנספח למסמך זה.

הפערים המהותיים שנסקרו לעיל, הן באומדנים הישראליים והן בנתוני

43 בנט צימרמן, רוברטה זייד ומיכאל א' וויז "פער המיליון: האוכלוסייה הערבית בגדה המערבית וברצועת עזה", מרכז בגין - סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים אוניברסיטת בר אילן, עיניים בבטחון המזה"ת מס' 65. במסמך זה השתתף גם צוות מחקר ישראלי שכלל את הדמוגרף יורם אטינגר.

44 ארנון סופר, יניב גמבש, "תעתועי פער המיליון", קתדרת חייקין לגאוסטרטגיה אוניברסיטת חיפה, פברואר 2007. וראו תגובתו של הדמוגרף יורם אטינגר, "פרופסור יורם אטינגר - טועה ומטעה!", מיום 1.5.2008

45 נתונים שהציג פרופ' סרג'ו דלה-פרגולה, מומחה לדמוגרפיה, בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני 2016. לדבריו, מסקנותיו מבוססות על אומדנים, שמבוססים על הבנת התהליכים והתחשבות בסוגיות השונות, כגון, מאזן הגירה שלילי מצטבר של פלסטינים, רישום כפול של תושבי מזרח ירושלים, הן כתושבי ירושלים והן כתושבי יהודה ושומרון. וראו גם: צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019

46 נתונים שהציג בועדת החוץ והבטחון ביוני 2016, כפי שדווח ב: צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019

הרש"פ, הן בנתוני האו"ם והן בהערכות של הדמוגרפים השונים, מעידים כי לא ניתן להסתמך על אמדני היקף האוכלוסייה הערבית המתגוררת ביהודה ושומרון. הפערים המובהקים שאינם ניתנים לגישור משקפים מצב של אי בהירות המגיעה לכדי חוסר ידיעה עובדתית, בו מדינה אינה מכירה את המציאות בשטח בו היא שולטת.

שנה	מספר אנשים (מיליונים)	מקור / הערה
2011	~135,000	UN DATA
2013	~180,000	בנק עולמי
2015	~240,000	ARU מערכת הביטחון
2017	~295,000	מחלקת המידע
2019	~300,000	מחלקת המידע
2021	~300,000	מחלקת המידע
2021	~200,000	מליד / מבן לביטחון
2022	~370,000	
2023	~375,000	

The chart displays the number of Israeli citizens in various countries over time. The Y-axis represents the number of citizens in millions (0 to 3.5M). The X-axis represents the year. The chart includes data for Israel (blue), USA (red), UK (green), Canada (purple), France (pink), Germany (brown), and Australia (olive).

Year	Israel (blue)	USA (red)	UK (green)	Canada (purple)	France (pink)	Germany (brown)	Australia (olive)
1961	0.75						
1967	0.6						
1996	1.25						
1997		1.7	1.9				
2000		1.9	2.1				
2007		2.3	2.3				
2015		2.7	2.5			1.75	1.75
2016		2.9	2.7	2.9			1.7
2017		2.8	2.8	2.5	2.5		1.7
2019		2.9	2.9	2.6	2.6		1.7
2021		3.0	3.0		2.7	1.8	1.75
2022		2.8	2.9			1.8	1.75
2023		3.3					1.4

פרק 3: המלצות לביצוע מפקד בשטח C

נוכח ה'ערפל הדמוגרפי' והצורך החיוני בביסוס תהליכי תכנון ומדיניות על נתוני אמת, אין מנוס מקיום מפקד אוכלוסייה אמין ומלא בשטח C על ידי מדינת ישראל. בשונה משטחי A ו-B, בשטח C יש למדינת ישראל גישה מלאה וכלים למיפוי האוכלוסייה.

תנועת רגבים אינה מתיימרת להחליף את הגופים המקצועיים האמונים על התחום ולפיכך אין בידיה להמליץ על המתודולוגיה המדויקת לביצוע מפקד אוכלוסין. עם זאת, לאור הניתוח שהוצג לעיל, אנו סבורים כי יש לפעול על פי העקרונות הבאים:

- פקידה פנים אל פנים: נוכח רמת האמון הנמוכה מצד האוכלוסייה הערבית כלפי רשויות המדינה, יש להתבסס בראש ובראשונה על סוקרים שיבצעו ראיונות וספירה ישירה בשטח.
- אובייקטיביות ומקצועיות: כדי להבטיח את מהימנות הנתונים ואת קבלתם על ידי הקהילה הבינלאומית כחלופה מוסמכת לנתונים המסולפים של הרשות, על המפקד לעמוד בסטנדרטים המקצועיים המקובלים. על המפקד להתבצע על ידי גוף מקצועי, להיות חף מאינטרסים ולפעול בשקיפות מלאה.
- מענה לאוכלוסיות קצה: יש לגבש פתרונות יעודיים לפקידת אוכלוסיות נוודיות (כדוגמת הבדואים בבקעת הירדן ובדרום הר חברון) המציבות אתגר פקידה ייחודי.

- עם סיום המפקד יש להקים מערך לעדכון שוטף של נתוני לידות, פטירות והגירה משטחי C. מעקב זה יאפשר עדכון דמוגרפי רציף וייתר את הצורך בביצוע מפקדים נוספים בטווח הקרוב.

התמודדות עם אתגרים ומתן תמריצים

מתוך הבנה כי תושבים עלולים לסרב לשתף פעולה מטעמים אידיאולוגיים או מחשש כי ההתפקדות תיתפס כהכרה בשלטון הישראלי, מוצע לשלב עם החיוב החוקי להשתתף במפקד, גם תמריצים אזרחיים וכלכליים⁴⁷:

- מתן תמריצים כספיים למשתתפים או הסדר רישום במרשם האוכלוסין עבור אלו שמעמדם טרם הוסדר⁴⁸.
- ריבונות המידע: הבהרה כי השתתפות במפקד היא הדרך היחידה להבטיח קבלת שירותים וזכויות כגון היתרי כניסה ועבודה ביישובים ישראלים, תכנון, תשתיות וכיו"ב.

שימוש במודלים היברידיים מתקדמים

בשנים האחרונות נערכו ברחבי העולם מספר מפקדי אוכלוסין המבוססים על מודלים מתקדמים, המשלבים פקידה פיזית בשטח יחד עם שימוש היברידי בכלים טכנולוגיים ואלקטרוניים. כלים אלו כוללים, בין היתר, פענוח תצלומי אוויר ולווין ברזולוציות גבוהות, איתור וניתוח איכונים של כרטיסי SIM בתאי שטח מוגדרים, והצלבת

47 דף "מפקד האוכלוסין- מהו" באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; צוות גיאוגרפיה, "מדריך למורה: אדם וסביבה בעידן הגלובלי", מט"ח תשע"ג- 2012, 65-66. לקשיים המנויים לעיל ניתן להוסיף את המשאבים העצומים כוח אדם מיומן ומערכות מחשוב מותאמות, הנדרשים בביצוע כל מפקד אוכלוסין. אמנם, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפלשתינית (הודעה לעיתונות, "United Nations Agencies: Education in Palestine", 23.1.23, *United Nations Palestine*, *must be a priority*), למעלה מ-97% מערביי יהודה ושומרון יודעים קרוא וכתוב, אך יש לשים לב, שמפקדים בקרב אוכלוסיות שאינן יודעות קרוא וכתוב ואינן יכולות למלא שאלונים באופן עצמאי דורשים משאבים נוספים למימון פוקדים שיסייעו לאוכלוסייה במילוי השאלונים.

48 לפי "המוקד להגנת הפרט", ביו"ש חיים בפועל אלפי אנשים ללא מעמד מוסדר במרשם התושבים.

נתונים אלו עם מודלים סטטיסטיים. בנוסף, נעשה שימוש בנתוני עוגן
אמינים המבוססים על חתכי אוכלוסייה ספציפיים (כגון נתוני רישום
למוסדות חינוך), המאפשרים לבנות פירמידת גילאים והתפלגות
דמוגרפית מדויקת.

מפקדים היברידיים מסוג זה יושמו בהצלחה במדינות כגון אוקראינה
(2019)⁴⁹, קוסובו⁵⁰ (2024), וברזיל (2022)⁵¹. כיום, מתודולוגיה זו
מהווה את הסטנדרט המקצועי המקובל והמקודם על ידי קרן האוכלוסין
של האו"ם (UNFPA) לביצוע מפקדים באזורי קונפליקט ובמרחבים
מאותגרי-משילות, בהם ישנו קושי להסתמך על שיתוף פעולה מלא
של האוכלוסייה⁵².

לאור זאת, מחקר זה מוסיף וממליץ לבחון את השימוש במתודולוגיית
'המפקד ההיברידי' ככלי עזר משולב לביצוע מפקד אוכלוסין מלא
ועדכני לתושבים הערבים בשטח C. יתרה מכך, יישום כלים אלו יאפשר
למדינת ישראל לגבש תמונת מצב מהימנה ואומדן בלתי-תלוי באשר
לפערי הנתונים הקיימים בדיווחי הרשות הפלסטינית גם לגבי שטחי
B-1 A.

Nana Chornaya, "Population count in Ukraine: Explained." **UNION**, 29.1.20 49
Expert Group on Refugee, IDP and Statelessness Statistics (EGRIS). 50
Kosovo case study: 2024 EGRIS annual report
Rodrigues, L. População indígena é mais urbana que rural, mostra Censo 2022: 51
Agência Brasil, 19.12.2024
United Nations Population Fund (UNFPA), (December 2017), New methodology: 52
A hybrid census to generate spatially disaggregated population estimates
[Technical brief].

סיכום

מפקד אוכלוסין בקרב ערביי יו"ש החיים בשטחי C הינו הכרח מיידי הן עבור תפקוד יעיל ומושכל של ניהול השטח בידי מדינת ישראל והן עבור קבלת החלטות בתחומי מדיניות פנים וחוץ.

על מדינת ישראל להפסיק להסתמך על "ניחושים מלומדים", שכפי שעולה ממסמך זה עשויים משכבות של ליקויים, דיווחי כזב, אג'נדות פוליטיות ומעקב בלתי רציף וקוהרנטי במשך העשורים האחרונים.

אימוץ מתודולוגיית "המפקד ההיברידי", המשלבת כלים טכנולוגיים לחישה מרחוק יחד עם פקידת שטח, יאפשר למדינה להתגבר ביעילות על חוסר שיתוף פעולה מטעמים לאומניים. יישום מודל בינלאומי מוכח זה יספק לישראל נתונים מדעיים ובלתי-תלויים, וישמוט את הקרקע תחת המניפולציות הדמוגרפיות.

ביצוע מפקד אוכלוסין עצמאי בשטח C על פי הסטנדרטים הגבוהים הללו, יכול להביא בעתיד לא רק לשימוש בנתוני אמת חיוניים, אלא גם ליצירת שיתוף פעולה עם האוכלוסייה, הסדרת מעמד רישום ותכנון ראוי.

נספח נתונים ומקורות

א. מספר הערבים ביהודה ושומרון 1961 - 2023

שנה	למ"ס ישראלי	מנהל אזרחי	מערכת הבטחון	הלמ"ס הפלסטיני
1961	730,000 ³			
ספטמבר 1967	595,900 ⁴			
1996	1,238,000 ⁵			
1997				1,873,476 כולל מזרח ירושלים ⁶ 1,663,267 לא כולל 210,203 תושבי מזרח ירושלים ⁷ 1,787,562 ⁸
2000				1,943,658 ¹⁰
2007				2,350,583 ¹¹ 2,264,000 ¹²
2015				
2016		2,930,000 ¹⁵		
2017		2,500,000 ¹⁶		2,881,000 ¹⁷
2019		2,500,000 -2,700,000 ¹⁹		
2021			1,800,000 ²¹	3,050,000 ²² 3,120,448 ²³
2022				2,815,000 ללא תושבי מזרחי ירושלים / 3,190,000 כול תושבי מזרח ירושלים ²⁶
2023				

IPCC ²	קובי אלירז	פרופ' סרג'יו דלה-פרגולה ¹	יורם אטינגר	CIA
				1,873,476 ⁹
2,323,469				2,350,583 ¹³
			1,750,000 ¹⁴	
2,856,691		2,500,000 ¹⁸		
			²⁰ 1,700,000	
		²⁵ 2,688,900		2,949,246 ²⁴
	2,000,000 ²⁷		1,757,690	
	2,471,649 ²⁹		1,400,000 ²⁸	

ב. מספר הערבים בשטח C, 2011 - 2023

שנה	האו"ם (OCHA)	האיחוד האירופאי	הלמ"ס הפלסטיני
אוגוסט 2011	150,000 ³⁰		
ינואר 2013	150,000 ³¹		
ספטמבר 2013	297,900		
מרץ 2014	297,900 ³³		
אוגוסט 2014	300,000 ³⁴ (בכ-530 נקודות ישוב)		
2015			
2017	297,986 ³⁶		
2019		300,000 ³⁸	
יוני 2021			297,000 ³⁹
2022	369,489 ⁴¹		
2023	377,000 ⁴³		
אוגוסט 2023			

קובי אלירז / המכון למחקרי בטחון לאומי	מכון המחקר הפלסטיני ARIJ	הבנק העולמי	מערכת הבטחון
		180,000 ³²	
	242,000 ³⁵		
			230,000 ³⁷
			230,000 ⁴⁰
180,000 ⁴²			
מעל 200,000 ⁴⁴			

הערות שוליים ומקורות לנספח

- 1 מומחה לדמוגרפיה, על פי צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019
- 2 IPCC, October 2024, Palestine Demographic Profile Reality and Future scenarios. על פי האמור בדו"ח, הוא מבוסס על מקורות מידע משולבים כולל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפלסטינית, UNRWA, OCHA, UNFPA, UNDP, הבנק העולמי, משרד הממשלה המקומית הפלסטיני, מרכזי מחקר פלסטיניים ואחרים.
- 3 מפקד אוכלוסין בגדה המערבית (יהודה ושומרון) 1967, הלמ"ס, באתר ארכיון המדינה. לפי האמור במסמכי המפקד, זהו נתון של המפקד הירדני.
- 4 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "יהודה, שומרון וחבל עזה - שנתון סטטיסטי לישראל 1996 - מספר 47", לוח 27.1 אומדני אוכלוסייה ומקורות גידולה, 11.9.1996; לוח זה מציג את אומדן האוכלוסייה ביהודה ושומרון (ובעזה) לפי שנים, משנת 1967 עד שנת 1994. וראו גם מסמכי המפקד עצמו באתר ארכיון המדינה, לפיהם המספר המדויק של הנפקדים הוא 598,637. את הפער בין מספר זה (כ-600,000) לבין ה-730,000 שנספרו במפקד הירדני שש שנים קודם לכן, מסביר הלמ"ס באמצעות "תנועה חזקה של יציאה לגדה המזרחית ולארצות הברית". וראו גם: עידן סימון, החדשות, "המפקד נחשף: כמה פלסטינים חיו בשטחים ב-1967?" רשת 13, 18.5.17.
- 5 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.
- 6 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.
- 7 Peg Maron, "A People Without a Country", ONE Magazine, July -August 2022. מספר זה לא כולל 210,209 תושבי מזרח ירושלים.
- 8 IPCC, October 2024, Palestine Demographic Profile Reality and Future scenarios, וכפי שפורסם באתר World Population Review, המציג עצמו כאתר עצמאי שאינו שייך לממשל, לאו"ם ולא לארגון ממשלתי בינלאומי, אלא כפרויקט מסחרי / רווחי שמטרתו להנגיש נתונים דמוגרפיים וסטטיסטיקה על אוכלוסיית העולם בצורה קלה להבנה עם גרפים, טבלאות ומפות.
- 9 Palestinian Authority: Population Statistics (2021), Jewish Virtual Library
- 10 כפי שפורסם באתר World Population Review.
- 11 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024. בהעדר גישה לאתר האינטרנט של הלמ"ס או מסתמכים על מקורות שונים.
- 12 "ההתנחלויות בגדה המערבית - עובדות ומספרים", אתר שלום עכשיו, 1.6.09. בהעדר גישה לאתר האינטרנט של הלמ"ס או מסתמכים על מקורות שונים.
- 13 Palestinian Authority: Population Statistics (2021), Jewish Virtual Library. עם זאת מקור זה מצביע על כך שהסטטיסטיקות הרשמיות הפלסטיניות שנויות במחלוקת.
- 14 צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019
- 15 נתונים שהוצגו בועדת המשנה לענייני איו"ש (של ועדת החוץ והבטחון) מיום 7 ביוני

2016. אנשי המנהל הבהירו כי המספר מתבסס על נתוני הלמס"פ, כפי שדווח ב: צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019
- 16 צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019
- 17 הודעת אש"ף, לא כולל 432,000 תושבי מזרח ירושלים; נמרוד לכתנשטיין, "נתוני הלמס"פ הפלסטיני" כ- 5 מיליון תושבים בגדה ובעזה", כאן 11, 19.11.20
- 18 צוות המשרוקית של גלובס, "מה סמוטריץ' לא יודע על הפלסטינים שחיים ביהודה ושומרון?" אתר גלובס, 21.3.2019
- 19 נדב שרגאי, "ההתנחלויות: כל הנתונים לפני תכנית טראמפ", JCFA המרכז הירושלמי לענייני חוץ ובטחון
- 20 נדב שרגאי, "ההתנחלויות: כל הנתונים לפני תכנית טראמפ", JCFA המרכז הירושלמי לענייני חוץ ובטחון. לדברי הכותב מאחורי נתון זה מתייצבים יורם אטינגר, וחברי הצוות האמריקני ישראלי למחקרים דמוגרפיים. הם סומכים את אומדנם על שני תהליכים: מאות אלפי פלסטינים, מאלה שעדיין רשומים כתושבי הגדה, חיים כיום בחו"ל. בנוסף - המספר הממוצע של לידות בקרב נשים פלסטיניות ממשיך לרדת.
- 21 "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה אומדן מקל של מערכת הבטחון.
- 22 "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה הערכה מחמירה של הלמס"פ הפלסטיני.
- 23 כפי שפורסם באתר World Population Review, המציג עצמו כאתר עצמאי שאינו שייך לממשל, לאו"ם ולא לארגון ממשלתי בינלאומי, אלא כפרויקט מסחרי / רווחי שמטרתו להנגיש נתונים דמוגרפיים וסטטיסטיקה על אוכלוסיית העולם בצורה קלה להבנה עם גרפים, טבלאות ומפות
- 24 "Palestinian Authority: Population Statistics (2021)", Jewish Virtual Library
- 25 "Palestinian Authority: Population Statistics (2021)", Jewish Virtual Library
- 26 בשנה זו לא נערך מפקד ולכן מדובר בהערכה של הלמס"פ בדבר 3,190,000 תושבים ביהודה ושומרון ומזרח ירושלים. ראו: אתר World Population Review. מתוכם, כ- 375,000 איש הינם תושבי מזרח ירושלים. ראו: לקט נתונים לרגל יום ירושלים, 2022, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כלומר אוכלוסיית יהודה ושומרון ללא תושבים הנמנים על ידי ישראל במזרח ירושלים עמדה על כ-2,815,000 איש.
- 27 קובי אלירז, "מדיניות אלטרנטיבית ביהודה ושומרון", השילוח גיליון 31, ספטמבר 2022.
- 28 יורם אטינגר, "עידכון 2023 של הסוגיה הדמוגרפית - רוב יהודי מוצק", בלוג מ.ת.ג - פורטל תוכן לגמלאים, 22.3.23
- 29 יעקב פייטלסון, "התהליכים הדמוגרפיים בארץ ישראל 1948-2022", המכון למחקרי בטחון לאומי אוניברסיטת תל אביב, מאי 2024.
- 30 OCHA special focus - Report "Displacement and Insecurity in Area C of the West Bank", August 2011, לפי דוח זה, מתוך אותם 150,000 איש, שני שלישי גרים ביישובים

- הממוקמים בחלקם בשטחים A ו-B, ושליש בקהילות הממוקמות בשלמותן בשטח C.
- 31 OCHA, "AREA C OF THE WEST BANK: KEY HUMANITARIAN CONCERNS"
- 32 Orhan Niksic, Nur Nasser Eddin, and Massimiliano Cali, "Area C and the Future of the Palestinian Economy", A WORLD BANK STUDY, The World Bank, Washington, D.C., 2014, pg. 26, 43, 59, 76, Foot notes 5, 42
- 33 אתר האינטרנט של OCHA
- 34 OCHA, "AREA C OF THE WEST BANK: KEY HUMANITARIAN CONCERNS" - August 2014. על פי מסמך זה:
- An estimated 300,000 Palestinians live in Area C in about 530 residential areas," of which 241 are located entirely in Area C, כלומר, על פי ההערכות של האו"ם, כ-300,000 פלסטינים חיים באזור C בכ-530 נקודות ישוב, מתוכם 241 ממוקמים באופן מלא באזור C.
- 35 כך לפי דוח של האו"ם UN-HABITAT, משנת 2015 (שמומן בסיוע ממשלת בריטניה): UN-Habitat, Palestine, "Spatial Planning in Area C of the Israeli occupied West Bank of the Palestinian territory Report of an International Advisory Board" May 2015
- 36 ראו: <https://public-tableau-com/app/profile/ocha-opt/viz/VPP2013MMay21N-Basic24/DashBasic>
- 37 דברי שר הביטחון דאז, אביגדור ליברמן: "אנחנו אחראים על כל שטחי C, שבהם חיים גם 230 אלף פלסטינים", מתוך: יובל קרני ואלישע בן קימון, "הקרב על קלקיליה", אתר ידיעות אחרונות, 22.6.17.
- 38 The Diplomatic Service of the European Union, "Development Programs (East Jerusalem, Area C, Water, Civil Society", 1.1.2019. לשנת 2019 התגוררו בשטח C 300,000 ערבים ב-540 קהילות, מהן 283 מצויות בשלמותן או ברובן בשטח C.
- 39 "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021. לפי דוח זה, הנתון המוצג מהווה הערכה מחמירה של הלמ"ס הפלסטיני.
- 40 "המערכה הפלסטינית על שטחי C - עיצוב מציאות בטחונית בשטח, תיאור ומשמעויות". משרד המודיעין- אגף המחקר, יוני 2021.
- 41 OCHA, "HUMANITARIAN NEEDS OVERVIEW OPT", Working Document, HUMANITARIAN PROGRAMME CYCLE 2022
- 42 קובי אלירז, "מדיניות אלטרנטיבית ביהודה ושומרון", השילוח גליון 31, ספטמבר 2022.
- 43 OCHA, "HUMANITARIAN NEEDS OVERVIEW 2023", OPT SUMMARY
- 44 אודי דקל, ראם כהן, נוי שלו, "מלחימה על שטח C למרחב הסכמות עם הרשות הפלסטינית", המכון למחקרי בטחון לאומי, אוניברסיטת תל אביב, 17.8.23.

רגבים (ע"ר) • ת.ד 44439 ירושלים 9144302
טל. 02-6560303 • פקס. 02-6560363 • office@regavim.org
• www.regavim.org.il • f'תנועת רגבים'